

REPRODUKTIV YOSHDAGI AYOLLARDA MASTOPATIYANI ANIQLASHDA ULTRATOVUSH TEKSHIRUVINING AHAMIYATI

Nasriddinov Behruz Zayni ugli

Buxoro davlat tibbiyot instituti yadro tibbiyoti
va tibbiy radiologiya kafedrası
behruz_nasriddinov@bsmi.uz
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15707199>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-Iyun 2025 yil
Ma'qullandi: 14-Iyun 2025 yil
Nashr qilindi: 20-Iyun 2025 yil

KEYWORDS

ultratovush tekshiruvi, sut
bezlari, mastopatiyalar,
ionlashtiruvchi nurlanish,
reproduktiv yosh.

ABSTRACT

Mastopatiya reproduktiv yoshdagi ayollarda eng ko'p uchraydigan yaxshi ko'krak kasalliklaridan biridir. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, 21 yoshdan 46 yoshgacha bo'lgan ayollarning 60% dan ortig'i mastopatiyaning turli shakllariga duch keladi. Kasallik biriktiruvchi va bezli to'qimalarning ko'payishi bilan tavsiflanadi, bu nodulyar shakllanishlarning rivojlanishiga va onkologik jarayonlarning xavfini oshirishga olib kelishi mumkin. Shu munosabat bilan, erta bosqichlarda patologik o'zgarishlarni aniqlash va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan asoratlarni oldini olish imkonini beruvchi o'z vaqtida tashxis qo'yish katta ahamiyatga ega. Ultratovush tekshiruvi (ultratovush) ko'krak bezi kasalliklarini tashxislashning invaziv bo'lmagan, qulay va xavfsiz usulidir. Mammografiyadan farqli o'laroq, ultratovush bemorni ionlashtiruvchi nurlanishga ta'sir qilmaydi, bu esa 40 yoshgacha bo'lgan ayollarni tekshirishning afzal usuli hisoblanadi. Bundan tashqari, ultratovush tekshiruvi sut bezining tuzilishini real vaqt rejimida baholashga, hatto kichik o'zgarishlarni aniqlashga va davolanish vaqtida holatning dinamikasini kuzatishga imkon beradi. Biroq, usulning keng qo'llanilishiga qaramay, mastopatiyaning turli shakllarini tashxislashda uning sezgirligi va o'ziga xosligi bilan bog'liq savollar qolmoqda

Dolzarbli: Mastopatiya sut bezlarining, ayniqsa reproduktiv yoshdagi ayollarning eng keng tarqalgan yaxshi kasalliklaridan biridir. Turli statistik ma'lumotlarga ko'ra, ayollarning 60-80% gacha hayoti davomida diffuz yoki nodulyar mastopatiyaning bir turiga duch kelishadi. Patologiyaning asosiy sabablari gormonal kasalliklar, stress, surunkali ginekologik kasalliklar va noqulay ekologik omillar bo'lib, bu kasallikning multifaktorial xususiyatini ta'kidlaydi. Sut bezlari kasalliklarining ko'payishi, shuningdek, onkologik jarayonlarga nisbatan hushyorlikni oshirish sharoitida mastopatiyani o'z vaqtida tashxislash alohida ahamiyatga ega. Hozirgi vaqtda ultratovush tekshiruvi (AQSh) eng mashhur va xavfsiz

diagnostika usullaridan biri bo'lib, ayniqsa 40 yoshgacha bo'lgan ayollarda asosan zich bez to'qimalariga ega, bu esa mammografiya samaradorligini cheklaydi. Ultratovush tekshiruv nafaqat sut bezlari to'qimalarida strukturaviy o'zgarishlarni aniqlash, balki benign va shubhali shakllanishlar o'rtasida differentsial diagnostika qilish imkonini beradi. Bundan tashqari, usul ionlashtiruvchi nurlanishdan foydalanishni talab qilmaydi, bu uni takroriy foydalanish uchun xavfsiz qiladi, shu jumladan bemorlarning dinamik monitoringi. Shunday qilib, reproduktiv yoshdagi ayollarda mastopatiyani tashxislash vositasi sifatida ultratovush tekshiruvining samaradorligini o'rganish yuqori klinik ahamiyatga ega. Bu nafaqat ko'krak bezi kasalliklarini erta aniqlashning aniqligini oshiradi, balki bemorlarning yo'nalishini optimallashtiradi, tashxisga qadar vaqtni qisqartiradi va o'z vaqtida davolashni boshlaydi, asoratlar rivojlanishining oldini oladi va onkologik o'zgarishlar xavfini kamaytiradi.

Materiallar va usullar: Ushbu tadqiqot reproduktiv yoshdagi ayollarda mastopatiya diagnostikasida ultratovush tekshiruv (US) samaradorligini baholadi. Buxoro viloyat onkologiya ilmiy markazida ish olib borildi. Tadqiqotda og'riq, og'irlik hissi, sut bezlarining shishishi, shuningdek, profilaktik tekshiruv vaqtida shikoyatlar bilan kelgan 20 yoshdan 45 yoshgacha bo'lgan 97 nafar ayol ishtirok etdi. Barcha ishtirokchilar tadqiqotda ishtirok etish uchun oldindan xabardor qilingan rozilikni imzoladilar. Qo'shilish mezonlari: reproduktiv yosh, sut bezlarining malign neoplazmalari tarixi, tadqiqot vaqtida homiladorlik yoki laktatsiya yo'qligi. Tasdiqlangan onkologik kasalliklar, shuningdek, sut bezlarida og'ir yallig'lanish jarayonlari bo'lgan bemorlar chiqarib tashlandi. Har bir ishtirokchi quyidagilardan o'tdi:

- Klinik tekshiruv, shu jumladan anamnez yig'ish va sut bezlarini palpatsiya qilish.

- Mindray Zonare qurilmasida 7,5–13 MGts chastotali yuqori chastotali chiziqli sensorlar yordamida sut bezlarini ultratovush tekshiruv. Tadqiqot hayz davrining birinchi bosqichida (5-12-kunlarda) gormonal darajadagi ta'sirni kamaytirish uchun o'tkazildi.

- Ba'zi hollarda (ko'rsatilgandek) tashxisni tasdiqlash uchun mammografiya va / yoki sitologik tekshiruv (ponksiyon) o'tkazildi.

Ultratovush tekshiruv natijalariga ko'ra quyidagi parametrlar aniqlandi:

- sut bezlari to'qimalarining ekostrukturasi;

- fokal o'zgarishlarning mavjudligi va xususiyatlari (kistalar, tolali joylar, nodulyar shakllanishlar),

- proliferativ jarayonlarning belgilari;

- mintaqaviy limfa tugunlarining holati.

Ultratovush diagnostikasi ma'lumotlari klinik tekshiruv natijalari, qo'shimcha tekshirish usullari (agar mavjud bo'lsa) va yakuniy klinik tashxis bilan solishtirildi.

Ushbu tadqiqotda sezgirlik va o'ziga xoslik quyidagi formulalar yordamida hisoblab chiqilgan:

Sezuvchanlik = $(\text{Haqiqiy ijobiy} / (\text{Haqiqiy musbat} + \text{noto'g'ri salbiy})) \times 100\%$

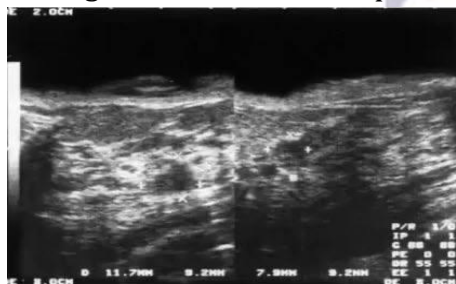
O'ziga xoslik = $(\text{Haqiqiy salbiy} / (\text{Haqiqiy salbiy} + \text{Noto'g'ri musbat})) \times 100\%$

Natijalar va muhokamalar: Anketa natijalari shuni ko'rsatdiki, so'rovda qatnashganlarning 38,2 foizi (37 nafar ayol) shahar aholisi, 61,8 foizi (60 nafar ayol) qishloq aholisidir. Rivojlanish chastotasi bo'yicha diffuz mastopatiya mastopatiyaning boshqa klinik shakllaridan ustun keldi. Quyida (1-jadval) klinik turlari bo'yicha mastopatiya paydo bo'lishining natijalari keltirilgan.

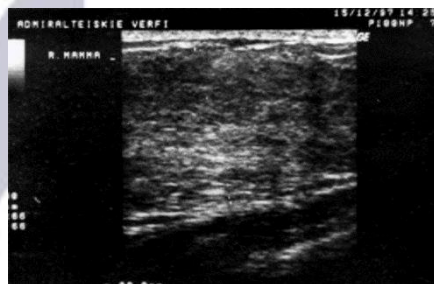
Jadval 1. Mastopatiyaning klinik shakllari

Mastopatiya shakllari	Yashash joyi	Yosh			
		20-30		31-45	
		A6c	%	A6c	%
Diffuz mastopatiya	Shahar (n=19)	8	42,1	11	57,8
	Qishloq (n=28)	12	42,8	16	57,1
Nodulyar mastopatiya	Shahar (n=10)	3	30	7	70
	Qishloq (n=20)	4	20	16	80
Aralash shakl	Shahar (n=8)	1	12,5	7	87,5
	Qishloq (n=12)	4	33,3	8	66,7

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, mastopatiyaning diffuz shakli (2-rasm) tekshirilgan deyarli har ikkinchi ayolda tashxis qo'yilgan, bu holatlarning 48,4 foizini (47 bemor) tashkil etadi va eng keng tarqalgan shakldir. Nodulyar mastopatiya (2-rasm) 30,9% hollarda, deyarli har uchinchi ayolda (30 bemor) sodir bo'lgan. Mastopatiyaning aralash shakli 20 nafar ayolda aniqlangan, bu barcha holatlarning 20,6 foizini tashkil qiladi.

1. Nodulyar mastopatiya.

2. Diffuz mastopatiya.

Tadqiqot quyidagilarni aniqladi:

1. Ultratovush tekshiruvida 45 ta holatdan 40 tasida diffuz mastopatiya aniqlangan, bu sezuvchanlik 88,9% ga to'g'ri keladi.

2. Nodulyar mastopatiya tashxisida ultratovushning sezgirligi 93,8% ni tashkil etdi (32 ta holatdan 30 tasi morfologik jihatdan tasdiqlangan).

3. Kasallikning aralash shakli bilan og'rikan bemorlar guruhida ultratovush tekshiruvi 20 ta holatdan 18 tasida patologik o'zgarishlarni aniqladi (sezuvchanlik 90%).

Usulning umumiy sezgirligi 90,5%, o'ziga xosligi esa 85,7% edi. 14,3% hollarda noto'g'ri salbiy natijalar kuzatildi, bu ultratovushda ko'rish qiyin bo'lgan mikroskopik o'zgarishlar bilan bog'liq.

Xulosa: Tadqiqot natijalari reproduktiv yoshdagi ayollarda mastopatiyani aniqlashda ultratovush tekshiruvining yuqori samaradorligini tasdiqlaydi. Usul, ayniqsa, kasallikning nodulyar va aralash shakllarida yuqori sezuvchanlikni ko'rsatadi. Biroq, aniqroq diagnostika uchun mammografiya va tahlilning morfologik usullarini o'z ichiga olgan kompleks yondashuv tavsiya etiladi. Ultratovush bemorlarni dinamik kuzatish imkonini beradi, bu ayniqsa konservativ terapiyani tayinlashda muhimdir. Yuqori sezuvchanlik va o'ziga xoslikka

qaramay, usul o'rganish sifatining mutaxassisning tayyorgarlik darajasiga va qurilmaning texnik xususiyatlariga bog'liqligi bilan bog'liq cheklolarga ega. Shu munosabat bilan diagnostika shifokorlari uchun qo'shimcha treninglar o'tkazish, zamonaviy ultratovush texnologiyalarini joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Adabiyotlar:

1. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti. Ayollarda sut bezlari kasalliklari. Jeneva, 2023 yil.
2. Ivanova T.A., Smirnova E.V. "Mastopatiyada ultratovushning diagnostik ahamiyati". Tibbiyot jurnali, 2022.
3. Petrova A.N. "Sut bezlari kasalliklarini tashxislash usullari". Moskva, 2021 yil.
4. Mastopatiya diagnostikasi bo'yicha milliy ko'rsatmalar. Sog'liqni saqlash vazirligi, 2022 yil.
5. Sidorova M.V., Kuznetsova L.G. "Sut bezlari patologiyalarining ultratovush diagnostikasiga zamonaviy yondashuvlar". Sankt-Peterburg, 2023 yil.
6. Klimova Yu.N. "Mastopatiya va sut bezlari onkopatologiyasining differentsial diagnostikasi". Onkologiya byulleteni, 2022.
7. Zaxarova O.V., Orlova N.P. "Sut bezlari kasalliklarining ekografik diagnostikasi". Qozon, 2023 yil.
8. Belyaeva G.I., Sinitsyna Yu.V. "Mastopatiyani erta tashxislashda ultratovush tekshiruvining o'rni". Tibbiy diagnostika byulleteni, 2021 yil.
9. Romanov A.K., Lebedeva T.M. "Ko'krak kasalliklarida mammografiya va ultratovushning qiyosiy samaradorligi". Rossiya onkologiya jurnali, 2022.
10. Gavrilova N.V., Chernenko E.A. "Fibrokistik mastopatiyaning ultratovush diagnostikasi". Moskva, 2023 yil.
11. Sohibova Ziyoda Rahmonovna. Ko'z qovoqlari o'smalarining ultratovush tekshiruvini usullari bilan zamonaviy diagnostika AMERIKAN Pediatriya tibbiyoti va sog'liqni saqlash fanlari jurnali 01-jild, 09-son, 2023 yil P.50-57
12. Sohibova Z.R. Femur boshi aseptik nekrozining dastlabki bosqichlarida MRI diagnostikasining roli Xalqaro fanlararo tadqiqot jurnali. jild. 2 № 10 (2023): Web of Synergy: 308-313-betlar.
13. Soxibova Z.R., Turdiev M.R. Ayol yoshidagi ayollar organizmining mikro-vamakroelementar holatining laboratoriya ko'rsatkichlarining ba'zi xususiyatlari anormallik va temir tanqisligi. Amerika tibbiyot fanlari va farmatsevtika tadqiqotlari jurnali. 2021 yil, No 3(04), – B. 200-205
14. Nasriddinov B. Z., Soxibova Z. R. Ultratovush tekshiruvini klinik diagnostikaning muhim qismi sifatida // Sog'liqni saqlash tizimlari va tibbiyot fanlari xalqaro jurnali ISSN: 2833-7433 2-jild | № 9 | Sentabr -2023 75-78p. <https://inter-publishing.com/index.php/IJHSMS/article/view/2527>